JE TO „JEN“ ASISTENTKA: DOBRÁ PRAXE A SPOLUPRÁCE S ASISTENTY/ASISTENTKAMI PEDAGOGA V INKLUZIVNÍM VZDĚLÁVÁNÍ Z POHLEDU PRAKTIKŮ V ČESKÉ REPUBLICE

SHE IS JUST AN ASSISTANT: GOOD PRACTICES AND COOPERATION WITH TEACHER ASSISTANTS IN INCLUSIVE EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF PRACTITIONERS IN THE CZECH REPUBLIC

Katarína Slezáková, Lenka Kissová

Klíčová slova: *inkluzivní vzdělávání, asistenti pedagoga, dobrá praxe, kvalitativní výzkum, základní školy*

Keywords: *inclusive education, teacher assistants, good practices, qualitative research, elementary schools*

Cíle v ČJ

Zkoumáme perspektivy praktiků (učitelů/učitelek, vedení škol, asistentů/asistentek, atp.) na spolupráci učitele/učitelky a AP ve třídě, celkové postavení AP ve školách, jakož i základní politiky jak je reflektují praktici. Ústředním bodem analýzy jsou nejistoty ohledně odpovědnosti AP a struktury určující jejich postavení. Příspěvek se zaměřuje na způsoby, jakými školy tuto situaci řeší a nabízí předběžná zjištění zaměřená převážně na osvědčené postupy škol, které mohou být užitečné pro další školy přecházející k inkluzivnímu vzdělávání.

Teoretická východiska v ČJ

Spolupráce učitelů/učitelek s AP je i v krajinách s delší tradicí inkluzivního vzdělávání (UK a IT), stále mnohdy kamenem úrazu. Devecchi et al. (2012) na základě kvalitativních rozhovorů ukazují, že kromě potřeby efektivního tréninku, sdílejí tyto dvě krajiny ještě zásadnější potřebu: kontinuální podporu spolupráce AP a učitelů/učitelek. Předpokladem dobré spolupráce je uznání právoplatné pozice AP ve třídě a jeho/její hodnotu pro vzdělávací proces.

Pozice AP v českých školách je však stále vnímána spíše jako „extra pár ruk“ (Groom 2005). To je způsobeno obtížným shánění kvalitně připravených AP, co praktici dávají do souvislosti s jejich nízkým finančním ohodnocením, ale i nízkou kvalitou kurzů, které asistenty připravují (OSF 2017). Přitom však víme, že úloha AP v inkluzivním vzdělávání je stěžejní (Rose 2002, Farell etl al. 1999, Lacey 2001), je tedy nutné hledat cesty jak zefektivnit jejich zapojení do vzdělávacího procesu v kontextu českého školního systému.

Metodologie v ČJ

Sběr dat pro tento příspěvek byl součástí projektu BeIN (Bariéry v inkluzi a jak je překonat – implementace v případě České republiky) financovaný TAČR. Tento článek je založen na kvalitativní metodologii, přičemž rozhovory jsou hlavní metodou a pozorování ve třídách je jako podpůrná metoda. Provedli jsme 34 polostrukturovaných rozhovorů (s učiteli/učitelkami, vedením škol, asistenty/asistentkami, atp.) ze 3 škol, které jsme identifikovali jako úspěšné při zavádění inkluzivního vzdělávání. Školy byly vybrány na základě svých dlouholetých zkušeností s inkluzivním vzděláváním.

Závěry v ČJ

Nabízíme předběžná zjištění zaměřená na dobrou praxi. Zaměřujeme se na vzájemné působení AP s učiteli/učitelkami a žáky/žákyněmi a na celkovou situaci ve škole. Ve školách s dlouhodobými zkušenostmi s IV převládá téměř tandemový přístup k výuce a AP jsou chápáni jako rovnocenní učitelé, i když se zvláštní rolí ve třídě. Školy tato opatření však neformulovaly jako úmyslné strategie začlenění AP do školního života, ale jako „přirozené“ výsledky inkluzivní politiky školy. Tento rámec staví AP do nejisté situace, znepřehledňuje jejich práva a povinnosti a zatěžuje vztahy mezi AP, učiteli/učitelkami a dětmi.

Souhrn příspěvku v AJ

This paper focuses on the vulnerable situation of teacher assistants (TAs) in the classroom and school and the ways that schools committed to inclusion cope with it. We explore the perspectives of practitioners on the teacher (T) – TA cooperation in the classroom, overall position of TAs in these schools, as well as the underlying policies. The focal point of analyses is the power structures determining the position of TAs. We base our findings on 34 semi-

structured interviews. These took place in 3 schools that we identified as successful in implementing inclusive education. The paper offers preliminary findings focusing mostly on good practices of schools as regards the presence of TAs that can be useful for other schools undergoing the shift to inclusive education. However, we do not only focus on the interactions of the TAs with Ts and pupils, but on the complete picture of measures building an inclusive environment and safe educational climate.

Bibliografie

Devecchi, C., Dettori, F., Doveston, M., Sedgwick, P., & Jament, J. (2012). Inclusive classrooms in Italy and England: The role of support teachers and teaching assistants. *European Journal of Special Needs Education, 2*, 171–184.

Groom, B., Rose, R. (2005). Supporting the inclusion of pupils with social, emotional and behavioral difficulties in the primary school: The role of teaching assistants. *Journal of Research in Special Educational Needs, 1*, 20–30.

Univerzita Palackého v Olomouci. (2015). Potřeby a postoje pedagogické veřejnosti ve vztahu k implementaci systému podpůrných opatření podle nové školské legislativy – zpráva z výzkumu.